

DN Debatt. ”Tingsrätten missuppfattar folkrätten i Estoniadomen”

PUBLICERAD 2021-02-18

Vi anser att det går att tillämpa Estonialagen gentemot svenska medborgare på sätt som är förenligt med folkrätten, skriver artikelförfattarna. Bilden kommer från den aktuella dokumentärserien och visar ett hål i skrovet på Estonia, som sjönk 1994. Foto: DPLAY/TT

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 6

INKOM: 2021-02-24
MÅLNR: B 18677-19
AKTBIL: 54

HOVRÄTTEN FÖR
VÄSTRA SVERIGE
Rotel 34

INKOM: 2021-03-09
MÅLNR: B 1962-21
AKTBIL: 2

DN DEBATT 19/2.

Fyra rättsexperter: Den svenska Estonialagen strider inte mot folkrätten. Ett tyskflaggat fartyg är inte flytande tyskt territorium.

Göteborgs tingsrätt friade nyligen två personer som stått åtalade för brott mot lagen om gravfrid vid färjan Estonias vrak. Men vi menar att tingsrätten missuppfattat folkrätten. Tingsrätten utgår bland annat felaktigt från att ett tyskt fartyg utgör tyskt territorium vilket skulle göra att gärningen inte är kriminaliserad.

Den svenska Estonialagen strider inte mot folkrätten. Ett tyskflaggat fartyg är inte flytande tyskt territorium. Sverige kan ta sig lagstiftande jurisdiktion över svenska medborgares agerande utanför svenskt territorium, skriver fyra svenska experter i folkrätt och havsrätt.

[Göteborgs tingsrätt har i en dom den 8 februari 2021 frikänt](#) två personer, en filmare och en vrakexpert, som stått åtalade för brott mot lagen om gravfrid vid färjan Estonias vrak. Enligt den så kallade Estonialagen antagen av Sveriges riksdag är det straffbelagt att ägna sig åt dykning och annan undervattensverksamhet i Estoniavraket eller ett specificerat område kring vraket. Frikännandet skedde med hänvisning till att fotografering och filmning av vraket skedde från en tyskflaggad båt. Tingsrätten fann att den svenska lag som åtalet grundas på strider mot folkrätten, varför lagen inte kunde tillämpas.

Vi anser att tingsrätten missuppfattat folkrätten (som inbegriper också regleringen av haven, havsrätten). Vi ser framför allt två problem med tingsrättens dom.

- För det första, tingsrätten verkar inte skilja mellan å ena sidan sin egen rätt till dömande jurisdiktion och å andra sidan myndigheters, däribland Kustbevakningens, rätt till verkställande jurisdiktion.
- För det andra, tingsrätten utgår felaktigt från att ett tyskt fartyg utgör tyskt territorium vilket skulle göra att gärningen inte är kriminaliserad eftersom motsvarande Estonialag saknas i Tyskland.

Låt oss utveckla varför detta leder tingsrätten fel. Nationella rättssystem och folkrätten gör skillnad mellan lagstiftande jurisdiktion (uppgift för riksdagen och parlament), dömande jurisdiktion (uppgift för domstolar) och verkställande jurisdiktion (uppgift för myndigheter som polisen, Kronofogdemyndigheten och Kustbevakningen). Utgångspunkten är att verkställande jurisdiktion endast kan utövas på det egna territoriet medan jurisdiktion på främmande stats territorium kräver explicit samtycke från denna stat.

Folkrätten tillåter dock att stater utsträcker lagstiftande och dömande jurisdiktion utanför det egna territoriet – så kallad extraterritoriell jurisdiktion – så länge som det inte bryter mot någon folkrättslig regel som förbjuder sådan utsträckning. Denna skillnad mellan dömande och verkställande jurisdiktion har stöd i internationell sedvanerätt och traktat.

Göteborgs tingsrätt har större möjlighet att döma i ett mål utanför svenskt territorium jämfört med Kustbevakningens rätt att ingripa på det fria havet. Tingsrätten verkar emellertid ikläda sig samma snäva begränsningar som Kustbevakningen.

När regeringen skrev propositionen för [Estonialagen](#) tycktes den ha varit väl medveten om detta; i förarbetena sägs att ”enligt folkrätten finns nämligen ett principiellt förbud för en stat att utöva makt mot andra staters fartyg på det fria havet” ([prop. 1994/95:190 sid. 9](#)). Passagen handlar om begränsningar vad avser verkställande jurisdiktion, det vill säga vad Kustbevakningen kan göra mot fartyg med främmande flagg.

Det är mot denna bakgrund vi bör förstå varför finsk kustbevakning förvisso närvarade vid de aktuella dykningarna, men endast dokumenterade dessa och inte ingrep. Tingsrätten

återger i sin dom samma passage från förarbetena men verkar avstå från att klargöra om passagen avser dömande eller verkställande jurisdiktion.

På vanlig svenska: Göteborgs tingsrätt har större möjlighet att döma i ett mål utanför svenskt territorium jämfört med Kustbevakningens rätt att ingripa på det fria havet. Tingsrätten verkar emellertid ikläda sig samma snäva begränsningar som Kustbevakningen.

Till frågan om ett tyskflaggat fartyg utgör tyskt

territorium. Tyskland, som så kallad flaggstat, kan utöva verkställande och dömande jurisdiktion beträffande den tyskflaggade båten. Frågan är om också Sverige kan det. Som tingsrätten skriver kan extraterritoriell jurisdiktion beträffande svenska medborgare och utlänningar med hemvist i Sverige normalt ske om gärningen är kriminaliserad både i Sverige och på gärningsorten. Tingsrätten finner att Tyskland är gärningsorten eftersom det tyskflaggade fartyget utgör tyskt territorium. Eftersom gärningen inte är kriminaliserad i Tyskland så råder ingen dubbel straffbarhet, och då kan de två åtalade inte straffas.

Det är viktigt att tingsrättens dom vad avser jurisdiktionsfrågan och svensk lags tillämplighet inte får stå oemotsagd. I detta fall handlade det om gärningar som kan tyckas ha haft ett gott syfte. Nästa gång kan det handla om en vrakplundrare.

Tingsrätten antar här ett synsätt på territorium som har varit övergivet i åtminstone hundra år. Samma felaktiga föreställning återkommer även när en del påstår att ambassadbyggnader och områden utgör sändande stats territorium. Det korrekta förhållningssättet är att ett tyskflaggat fartyg utgör en anknytningspunkt för tysk jurisdiktion men att fartyget inte är tyskt territorium. Om fartyget hade utgjort tyskt territorium i begreppets alla bemärkelser skulle det ha fått den absurda konsekvensen att fartyget skulle ha ett medföljande, rörligt tyskt territorialhav om 12 nautiska mil runt om fartyget med tyskt luftrum ovanför. Eftersom fartyget inte utgjorde tyskt territorium betyder detta att kravet på dubbel straffbarhet faller bort.

Det går alltså inte att begränsa svensk jurisdiktion och inte heller att tillämpa kravet på dubbel straffbarhet på det sätt som tingsrätten gjort. Vi anser att det går att tillämpa Estonialagen gentemot svenska medborgare på sätt som är förenligt med folkrätten. Detta sagt kan det förstås ändå finnas grunder för ansvarsfrihet eller att de tilltalade kan åberopa samhälleligt allmänintresse enligt läran om social adekvans för att påverka eventuellt straff i mildrande riktning.

Det är dock viktigt att tingsrättens dom vad avser jurisdiktionsfrågan och svensk lags tillämplighet inte får stå oemotsagd. I detta fall handlade det om gärningar som kan tyckas ha haft ett gott syfte. Nästa gång kan det handla om en vrakplundrare.

Mark Klamberg, professor i folkrätt vid Stockholms universitet

Ove Bring, professor emeritus i internationell rätt

Said Mahmoudi, professor emeritus i internationell rätt

Pål Wrangé, professor i folkrätt vid Stockholms universitet

Detta är en opinionstext i Dagens Nyheter. Skribenten svarar för åsikter i artikeln.